

Az oktatás korszerűsítése

Elavult-e a földrajztudomány?

Az MSZMP Központi Bizottsága 1972. június 15-én határozatot hozott az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól. Időszűrű erről beszélni, hiszen napjaink tudományos és technikai fejlődése fantasztikusan felgyorsult. Az új és legújabb ismeretek megtanítása, vagyis oktatásunk nem fejlődött ilyen rohamléptekben. Mi a helyzet az egyik legklasszikusabb tárggyal, a földrajz területén? Általános iskolákban tanítják a földrajzot, a gimnáziumokban és a szakközépiskolákban is. Mindenkinek van valami földrajzi alap tudása és sokan azt gondolják, hogy a földrajz oktatás nem más, mint pusztán adatoknak és tényeknek a megtanítása, esetleg ezeknek valamilyen szempontból való rendszerezése.

Ezekről a kérdésekről beszélgettem dr. Jakucs László egyetemi tanárral, az Általános Természeti Földrajzi Tanszék vezetőjével.

— **Hogyan látja ma a földrajzoktatás helyzetét?**

— Ez a kérdés azért is aktuális, mert az oktatásnak mindig naprakészen kell lennie. Tehát, a földrajzoktatásnak is tartalmában, formájában, metodikájában egyaránt meg kell felelnie a társadalom igényeinek, másoldalról pedig a tudományos korszerűségnek.

A földrajztudomány és oktatás egésze különleges helyzetben van, ha összehasonlítjuk a többi tárgy oktatáskorszerűsítési problémáival. Tudományunk, az utóbbi egy-két évtizedben rohamos fejlődésen ment keresztül, mégpedig nemcsak tárgyi, anyagszereplésében, hanem szemléleti, alapfeladat megfogalmazási átalakuláson is.

— **Külön lehet-e választani az alsófokú (gondolok itt az általános és középiskolákra) és a felsőfokú földrajzoktatást?**

— Feltétlenül. Alapfokon meg kell ismertetni a fiatalokat a földdel, ami a földrajznak régi, hagyományos tartalmát jelenti, mert nélkülözhetetlen az embernek a világban való tájékozottsága egyszerűen nulla, nem oldható meg. Nem lehet világnézetet alapozni a világ ismerete nélkül. Ezt az alapkövetelményt a földrajznak akkor is el kell látni, ha magasabb szintű funkciói ma már ezen lényegesen túlhaladnak, és egészen más célkitűzéseket is megfogalmaznak.

— **Mi a helyzet a felsőfokú oktatásban?**

— Itt jelentkezik elsősorban a földrajz új funkcióinak az oktatás tartalmában való visszatükröződése.

A földrajz már régen nem azonos a sokak tudatában még ma is élő klasszikus „geográfival”. A geográfia a tudomány fejlődésével

földrajzi egységbe olvasztani. Az így nyert tények birtokában prognosztikusan a távlati fejlesztése alapirányait határozza meg, olyan területeken, ahol a hagyományos tervező intézményektől nem is várható el a széleskörű áttekintés.

Adrien Sanson térképe a Balatonról 1712-ből.

sének kezdetén még valóban csak a különböző földi régiók, tájak, és országok természeti és gazdasági földrajzát, viszonyait írta le és foglalta össze monografikus egységben. A mai földrajz tartalma ezzel szemben ennél sokkalta gazdagabb, a teljes környezetünkre vonatkozó ismeretek komplex rendszere. Ez főleg a földtudományok, a technikai és gazdaságtudományok részeredményeinek integrált társadalomcentrikus szintézisének és felhasználásának, a környezet természeti és gazdasági potenciáljának és fejlődési dinamizmusának tartalmát határozza meg.

— **Sokszor említettük a földrajztudomány rohamos fejlődését. Mégis érdekes, hogy ez a fejlődés nem volt olyan látványos, a nyilvánosság előtt, mint más természettudományokban.**

— Ennek talán az az egyik oka, hogy a földrajznak az új eredmények és korszerűség eléréséhez nincs mindig szüksége új kutatási módszerek kidolgozására, mint más tudományoknak. Interdiszciplináris jellegéből következően, hogy a különböző tudományok területéről, valamint a társadalmi élet fejlődésének különböző posztjaírói érkező jelzéseket egységes földrajzi szemlélettel, embercentrikusan, — alkalmazáspontúan — próbálja

A Magyar Tudományos Akadémia földrajzi főbizottsága a közelmúltban javasolta a felsőfokú földrajzoktatás korszerűsítését. Mit tartalmazott a javaslat?

— A tartalmi reform konkrét feladatai: a földrajz oktatásában erősíteni kell a mellék tárgyak alapozó ismeretanyagának felhasználását. Így elsősorban a kémiai, technológiai, biológiai, geofizikai, közgazdaságtudományi, matematikai, kozmológiai, sőt műszaki tervezési alapismeretekre kell támaszkodni.

A regionális földrajz ismeretanyaga a korszerűsítés szempontjainak megfelelően szelektálandó. Világos, hogy a lexikonokban és kézikönyvekben bármikor fellelhető regionális adatok tömegének megtanítására nincsen szükség. A földrajz azonban mégsem nélkülözheti az úgynevezett hagyományos földrajzi adatokat, (például a helyrajzi adatokat, hossz- és tértérképeket, népességi települési adatok stb.) Ezeket azonban mindig értelmezve és értékelve kell tanítani. Ugy, hogy a hallgatók megértsék a ható összefüggéseket, a jelenségeket, a jelenségek és a földrajzi fejlődés okait, mozgatóit. A tudomány csakis így válhat valóban korszerűvé, alkotóvá.

Menza, menza, menza...

A „menza” szavunk ismeretlen eredetű. Régi magyar kutatók szerint a „MEN” haZA, ha enni is akarsz” szólás-mondás rövid népies változata lenne, azonban az olasz polgári menzatörténetesek a „manzard” szóval hozzák összefüggésbe, mely összefüggés tartalmi jegyeken alapul: a menza által előállított produktum éppen olyan ehető mint a manzard. Ezen tanulmány célja nem a „menza” szavunk eredetének kutatása, csupán néhány tartalmi jegynek kiemelése.

A menzán sorba kell állni. A menzán sorba kellene állni. Ki áll a menzán sorban? Egyesek (akik ráadásul többen vannak) sportot űznek abból, hogy nem állnak sorban. Miért? A győzteseket ilyenkor a vesztés tömeg az „öregangyod túrdekalácsa” címmel szokta jutalmazni. Az egyik menzán ezért ki is írták: A menzán sorba kell állni! Ezen figyelmes dolog. Csak a baj ott van, hogy nem írták meg oda: hova kell sorba állni? A sor elejére, középre vagy a végére? Milyen feledékenyek manapság a menzabizottság tagjai!

Ha kimérgelődted magad, a sorba-nem-állás során, akkor kezded veheted a tálcat, ha ugyan addig éhen nem halsz, mert ugye a sor nem azért sor, hogy gyorsan haladjon. Nem elég, hogy sor, még gyorsan is haladjon? A tálcat magadhoz vetted, de nem tudod elengedni. Igen. De nem azért, mert annyira szivedhez nőtt, hanem, mert annyira a kezdedhez ragad. Mert zsíros. Elő-

nye azért ennek is van: megakadályozza, az alumínium tálca oxidációját. Hogy milyen jól kiagyalta ezt a konyhások!

Azután ráteszed a tálcára az ételnek nevezett valamit. Másnak is nevezik. Egyes ételeknek gyönyörű nevet tudnak adni. Szinte sír az ember lelke. Néhány ötletet én is adnék az étlapok összeállításának, hátha megszívlelik. Mit lehet tudni. Így például azt az ételt, amely szárított rizs és paradicsom mártás elegyből áll, azt „rizspor d' la Tűzföld”-nek nevezném. Azért, mert olyan messze van az ehetősegtől, mint szeged a Tűzföldtől. Más. Az olyan levest, amely sőt még nem látott és ráadásul kamilla ízű és illatú, elnevezném „EMAF-leves”-nek. Ez hasonló rövidítés mint a BÉBE, vagy a CC, csak amíg az ember az említett filmsztárok lábait és kebleit kívánja, addig az EMAF-nak egészen mást kíván. De azt sokat. (Az EMAF különben magyarul Főzte szabad fordítás angolból — annyit jelent: Egye Meg Aki tőlem.) A párizsi szelet és a rizs elegyet elnevezném „Afrika átkak” eledelnek. Afrika átka ugyanis a Szahara. Nos, ez is olyan, mint a Szahara. Nem olyan nagy, — olyan száraz.

Sokan kérdezik tőlem, hogy a menzán mikor főznek végre ehető ételt embereknek. Nos, szerintem ez csak akkor várható, ha a menzabizottságok nem kritizálni, nem bírálják tanulnak, hanem — FŐZNI.

Rausz József

FÓRUM

A kiszegezett plakátokon csupán a dátumot kellett átírni, hiszen még a múlt félelvől elmaradt „adósságának” tett eleget a Fórum szerkesztősége, amikor végre a teremhiány okozta nehézségeket leküzdve sikerült megszerveznie dr. Mérei Gyula egyetemi tanár előadásával, — **Struktúra, strukturalizmus és marxizmus** — című ez évi első rendezvényét.

Kétségtelen, hogy a fenti téma újszerű és rendkívül izgalmas, mégis szűkebb kör érdeklődését váltotta ki, elmélyültebb és filozófikus vonásainál fogva, mint a korábbi, napi politikával foglalkozó rendezvény.

Mérei professzor közvetlen, világos és színes előadásban változta fel a strukturalizmus fogalmát, történeti kialakulását. Ezen belül először a strukturalizmus burzsoáz képviselőinek nézeteit ismertette Levi Strauss, Gurvitch, Goldmann munkásságának tükrében, majd ezek né-

zetelt bírálta, elemezte a marxizmus aspektusából, ezáltal bemutatva a marxista struktúra fogalmát, a strukturalizmus marxista értékelését, értelmezését. Az előadás főleg a következő kérdésekre próbált választ adni az idevonatkozó ismeretanyag boncolgatásával: — Ideológia vagy módszer a strukturalizmus? A szinkronia és a diakronia egy-sége. Mérei professzor kifejtette, hogy a strukturalizmusnak a marxista megítélés következtében csupán, mint módszernek van nagyobb jelentősége, kifejezetten ideológiaként nem kezelhető. Mint módszert viszont az egyes tudományok eredményesen használhatják kutatásaikban, így például a nyelvészetben is.

Az előadás után a hallgatóság- gal folytatott beszélgetésben az előadó igyekezett a leggyakorlatiasabb, legkézenfekvőbb példák- kal tisztázni a felmerült vitás kérdéseket.

MILASSIN LÁSZLÓ

Aranygyűrű helyett

A Szervetlen Kémiai Tanszék oktatóinak dolgozóinak és a hallgatóknak talán fel sem tűnt, hogy Kiss István műszaki ügyintéző március 1-től nyugdíjba ment. Ma is mindennap megjel- nek az intézetben, hiszen szükség van még rá, (az utódját tanítja be), de ő is nehezen tud elszakadni „örökös” munkahelyétől.

— Elfáradtam, pihenni kívánok, de ha az intézet érdeke úgy kívánja még dolgozom — mondta Kiss István, amikor meglátogattam. „Örökös” munkahely írtam, hiszen Kiss bácsi 1928 óta dolgozik itt. Egy emberöltő egy helyen.

— **Hogy lehetett ennyi időt egy helyen eltölteni?**

— Szeretni kell dolgozni, szeretni kell a munkát. Nem tudom ezt másképpen kifejezni.

Azt hiszem, nem is kell, ennél egyszerűbben, ennél őszintébben, pedig nem is lehet. 1928 szeptemberében jelentkezett az egyetem Kiss István, az ösztiváni szegény parasztszülők gyermeke.

— **Szerettem volna tanulni, de hatan voltunk testvérek, nem lehetett.**

Tíz évig tulajdonképpen két munkahelye volt. Dél előtt az Eötvös kollégiumban dolgozott, amolyan mindenes volt, délután pedig az egyetemen segédkezett. Szent-Györgyi Albertet sokan felkeresték: tanulni, dolgozni, tapasztalatot cserélni jöttek hozzá. Ezeknek a „vendégeknek” segített délutánonként Kiss bácsi. Ekkor ismerte meg a laboratórium-tanulta meg a kéméségek és termékek világában való eligazodást.

— **A fizetésem nagyon minimális 26 pengő volt. Fiatal voltam, szerettem dolgozni. Nem**

volt baj, hogy kevés volt a szabad időm. Már több mint tíz éve dolgoztam itt, de még nem volt meg a kinevezésem. Amikor az egyetem Kolozsvárra költözött, kineveztek, és én is velük mentem. 1944 szeptemberéig, amíg el nem vittek katonának, ott éltem. Csak 1945-ben kerültem haza Szegedre. Panaszom nincs, jól éreztem magam, mindenem volt a munka, amit igazol, hogy nem vándoroltam sehova.

— **Az utóbbi években műszaki ügyintéző volt. Mit jelent ez?**

— Tulajdonképpen vegyész-technikusi beosztásnak felel meg, raktáros voltam. Bár nekem csak laboránsképző tanfolyamom van, a hosszú szolgálatomra való tekintettel adták meg ezt a címet. Sok mindent magamba szedtem a kémiából, persze csak úgy magánszorgalomból.

— **Közleg negyvenöt év egy munkahelyen. Ma már ez nem „dívat”.**

— **Hogyan gondol vissza erre a negyvenöt évre?**

— A kicsi surlódások elsikkadnak, a jók, a tisztelt, a becsülést mellett. Engem koromnál, hosszú szolgálatomnál fogva is megbecsülnek.

Van azonban egy dolog, amiről nem szívesen beszélek. Arról, hogy bár miniszteri dicséretben részesült, nem kapta meg a törzsgárda tagoknak járó jubileumi aranygyűrűt. És hogy miért nem? Mert jelenleg nem az egyetem, hanem a Magyar Tudományos Akadémia státuszában van, illetve volt. Jubileumi aranygyűrűt mai nem tudunk adományozni, így büszsítatiuk tehát Kiss Istvánt. Példaként állítva a fiatalok elé.

D. G.

Jó hangulat és fegyelem

Művészegyütteseink munkatervében egyként érvényes, hogy vizsgaidőszakban nincs fellépés. A vizsgaidőszak azonban rég véget ért, sőt a farsang is. Ezt az időszakot már ismét szorgos munkával töltötték, mert a közönség érdeklődéssel várja az újabb, (esetleg nagyszerű régebbi) produkciókat.

Az elmúlt napok egyikén felkerestem az Egyetemi énekkar próbáját.

Erdeklődésemre az együttes művészeti vezetője Szécsi József tanár beszélt a jelenlegi helyzetéről. Meg kell jegyezmem, hogy nem vontam el őt a munkától, jöllehet öt perccel a próba megkezdése előtt érkeztem Ugyanis amíg mi körülbelül 15—20 per- cig beszélgettünk, addig a kar az úgynevezett beéneklést végezte. Ez minden próba első fázisa, amely megmozgatja egy kicsit a hangszalagokat, az „énekfőzmo- kat”, s hangulatilag is bevezeti az estét. A közös munka két ele- mi feltétele — s ezzel nem mon- dok újat — a jó hangulat és a fegyelem.

Szécsi József először egy kis statisztikai kimutatást bocsátott rendelkezésemre. Eszerint az együttesnek 63 éneklő tagja van (nem számítva a „tartalékokat”). A karonkénti megoszlás minden esetre érdekes: úgy tűnik, hogy a tétékások jobban tudnak, leg- alábbis jobban szeretnek énekel- ni, mint a bőlcészek, jogászok, hiszen az előbbieknél 42-en, az utóbbiaknál 6-an, illetve 3-an van- nak.

Szécsi József hatodik éve vezeti az énekkart, hiszen 1947-ot tekintik a megalakulás évének

Kezdetben a karnak 28 tagja volt, az utóbbi két-három évben a taglétszám 80 körül mozog.

— **Nem a külföldi út hozta őket össze!** — emeli ki a kar vezetője. A szóban forgó külföldi szereplés a Montreaux-i Kórus- fesztiválon való fellépés. Április 7—17. között tehát Svájcban képviseli az együttes a magyar ének- kari kultúrát, egyetlen magyar- országi résztvevőként. A kitün- tető lehetőséget a Keszthelyi Heli- kon kórusfesztiválon nyerte el a kar. A megbízást a Művelődés- ügyi Minisztérium adta, az utat az Expressz ifjúsági iroda szer- vezi. Elutazásuk előtt természet- esen számos, szokásos évi köte- lezettségüknek tesznek eleget, az ünnepek hónapjában. Szereplé- sek sora, jutott márciusra. Há- rom önálló hangversenyt tervez- nek: Szegeden, Szentendrén és Vá- sárhelyen. Több felkérés jutott az együttesnek, egyetemen belül az ünnepekre. 18-án délelőtt vá- rosi szintű bemutatón vettek részt, délután 6 órakor pedig az Aulában mutatták be fesztiváli műsorukat.

Januártól kezdődően folyik a munka, heti 3—4 próbával. (Ko- rábban hetente egy alkalommal gyakoroltak.) Ez az időfelhasz- nálás nyilvánvalóan a növekvő elvárások tudatából származik. Szécsi József szerint a hat évet tekintve a szármagyensúly most van művészileg a csúcsponton.

Ezt követően a repertoárról be- szélt. Elmondta, hogy műsoruk- ban a kronológikus sorrend ér- vényesül. Előadnak a preklasszi- kusoktól, a két nagy barokk mes- terőtől (Händel, Bach) kezdve a XX. századi szerzőkig. Az idei

Montreaux-i fesztivál 10. évem jubileumi verseny lesz. A szokás- tól eltérően „kötelezőket” is előírtak kórusmeneként. Műso- ruk gerincét a következő művek adják: Vegyeskarban a Magyar- országon eddig ismeretlen Hän- del: Velszár című oratórium, ennek nagyméretű Halleluja-kó- rusát szólaltatják meg. Kodály művei fémjelzik a XX. század zenéjét, valamint Bárdos Lajos népdalfeldolgozása. Carl Orff: modern oratóriumának, a Catulli Carmina-nak részleteit éneklék.

Dr. Bartha Lajos docens egye- temista kora óta ismeri az ének- kart, maga is énekel benne, ma pedig a tanárelnök tisztelt tölti be. Az eddigi sikerek — mondta — nem arányosak ezzel az úttal. A bizalmat mintegy előlegképpen kapták. Ennek a bizalomnak meg is kell felelni, ezért dolgo- zik lelkesen az együttes. A meg- növekvő és rangos szereplési le- hetőségek is azt mutatják, hogy a színvonal emelkedett. (Az anyagi támogatás növekedését örömmel kell nyugtázni, ez is a növekvő becsülés jele, ami ez- idáig talán hiányzott. Kerek 10 esztendő óta csak belföldi útra futotta, tavaly például Veszpré- mben jártak.)

A próba héttől tízig tart. Kata- lógus, körülbelül 20 perces be- éneklés. Eppen nőnap van. Az első dal, amely felszendül: Eljen minden bájos, szép nő... Aztán szólampróba, vagy összpróba, a felkészítés lényegesebb megfelelő- se. Az utolsó négy napon próba, dél- előtt, délután... s aztán... re- méljük, minél több öröm, minél nagyobb siker.

C. S.